

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 12/2 2023 s. 678-694, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

PIPPİ UZUNÇORAP SERİSİNİN DEMOKRATİK KÜLTÜR BİLİNCİ EDİNİMİNE ETKİSİ*

Yasemin Gül GEDİKOĞLU ÖZİLHAN**

Geliş Tarihi: Ocak, 2023

Kabul Tarihi: Mayıs, 2023

Öz

Demokrasi yalnızca yönetim biçimi değil bir yaşam biçimidir. Demokratik kültür bilincinin yaşam biçimine dönüşebilmesi aile, okul, toplum tarafından desteklenip yaşam boyu sürmesine bağlıdır. Bu çalışmada, Astrid Lindgren'in kaleme aldığı *Pippi Uzunçorap*, *Pippi Uzunçorap Denize Açılıyor*, *Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus'ta* adlı yapıtlar demokratik kültür bilinci kavramı bağlamında incelenmiştir. Bu inceleme Gedikoğlu Özilhan (2016) tarafından geliştirilen "Demokratik Kültür Bilinci Ölçeği"nde yer alan boyutlar bağlamında gerçekleştirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda seride demokratik kültür bilinci edindireceği düşünülen 2475 tümce saptanmıştır. Demokratik kültür bilincine yönelik ifadeler en çok serinin ilk kitabı olan *Pippi Uzunçorap* kitabında görülmüştür (894, %36.12). Kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimine katkı sağlama düzeylerine bakıldığında özgürlük düşüncesi edinimine yönelik anlatımların diğer haklara oranla çok daha fazla olduğu tespit edilmiştir (965, %38.98).

Anahtar Sözcükler: Çocuk edebiyatı, demokratik kültür bilinci, çocuk romanı, Astrid Lindgren.

THE EFFECT OF PIPPI LONGSTOCKINGS SERIES ON DEMOCRATIC CULTURE AWARENESS ACQUISITION

Abstract

Democracy is not just a form of government, it is a way of life. The transformation of democratic cultural consciousness into a lifestyle depends on being supported by the family, school and society and continuing throughout life. In this study, Pippi Longstockings, Pippi Longstockings Going to Sea, Pippi Longstockings in the Great Ocean written by Astrid Lindgren were examined in the context of the concept of democratic cultural consciousness. This review was carried out in the context of the dimensions in the "Democratic Culture Awareness Scale" developed by Gedikoğlu Özilhan (2016). As a result of the examinations, 2475 sentences that are thought to raise awareness of democratic culture were identified in the series. Expressions about democratic cultural consciousness were mostly seen in the first book of the series, *Pippi Uzunçorap* (894, 36.12%). When we look at the level of contribution to the acquisition of democratic cultural awareness in the books, it has been determined that the expressions about the acquisition of the idea of freedom are much higher than the other rights (965, 38.98%).

Keywords: Children's literature, democratic cultural awareness, children's novel, Astrid Lindgren.

* Bu çalışma, 24-25 Kasım 2022 tarihlerinde Burdur'da gerçekleştirilen 6. Uluslararası Başöğretmen Eğitim ve Yenilikçi Bilimler Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi; Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, ygedikoglu@mehmetakif.edu.tr.

Giriş

1. Demokrasi ve Demokratik Kültür Bilinci

Demokrasi, MÖ 700'lü yıllardan beri var olan bir kavramdır. Antik Yunancada halk anlamındaki “demos” ile güç, iktidar anlamındaki “kratos” sözcüklerinin birleşiminden oluşan “halk yönetimi”, “halk iktidarı” demektir (Doğan, 2004; Sütel, 2010). Demokrasi, çoğunluğun, azınlıkta kalan yurttaşların da hak ve özgürlüklerine saygı göstermesiyle oluşan yönetim biçiminin adı (Sever, 1998); İnsanın salt insan olması nedeniyle sahip olduğu hak ve özgürlüklerini kullanmasına olanak tanıyan bir yönetim biçimi” (Doğan, 2001); “Siyasal yönetim ve denetimin, halkın belirli bir devre için çoğunluk oyuyla seçtiği temsilciler eliyle gerçekleştirildiği, temel ilkesi yurttaşların eşitliği ve özgürlüğü olan, hukuk devleti ilkesinin geçerli olduğu ve azınlık haklarının anayasayla korunduğu toplumsal düzen, halk yönetimi” (TÜBA, 2011, s. 291) olarak tanımlanmıştır. Ancak demokrasi sözcüğünün içini dolduran tanımlamalar toplumda ve toplumu oluşturan bireyde ne kadar kendini göstermekte ve var olmaktadır sorusu da belleklere düşmektedir. Demokrasi, yasaların ya da yönetmeliklerin zorlamalarıyla var olup yerleşen bir düşünce değildir (San, 1994). Demokrasi ezberlenmiş bir tanımdan çıkıp yaşamın tümüne, davranışlarla, tutumlarla, duyarlıklarla yayılmalıdır. Demokrasinin yaşamın tümüne sinmesi ise onun bir yaşam biçimi olarak kabul edilmesinden geçmektedir. Bu durum demokratik değerleri benimsemiş bireylerin sayıca çok olduğu toplumlarda kendini gösterebilmektedir (Semiz, 2010; Yanıklar ve Yıldırım, 2004). Bu durumda demokratik kültür bilinci edinimi öğretilerek değil, yaşanarak içselleştirilir (Sever, 1998). Bu yaşayarak içselleştirme süreci ise başlangıçta aile içerisindeki deneyimler, okul türü öğrenme sürecinde öğretmen, yönetici, akran tutum ve davranışları, sosyal yaşamda karşılaşılan olaylar ve çocuğa rol model olacak kahramanların olduğu demokratik kurgularla örülmüş nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları ile desteklenerek gerçekleşebilir.

2. Demokratik Kültür Bilinci ve Çocuk Edebiyatı

Çocuk, yaşamının ilk yıllarında yaşam deneyimleriyle yalnızca aile içerisinde karşılaşmaktadır. Okul türü öğrenme süreci içerisinde olmayan çocuk, demokratik ya da otoriter tutum ve davranışlarla anne-baba ve yakın çevresinde karşılaşarak yaşama ve insana, demokratik ya da anti-demokratik düzlemden bakmaya, deneyimler oluşturmaya başlar. Anne-babanın ve yakın çevrenin çocuğa rol model olacak tutum ve davranışlarda bulunması ile çocuğun demokratik ya da anti-demokratik kültürle tanışması gerçekleşmiş olur (Sever, 2008a). Temelleri aile içerisindeki tutum ve davranışlarla atılan demokratik kültür ancak okul türü öğrenme ile desteklendiği ve geliştirildiğinde yaşam biçimine dönüşebilir (Guttek, 2001; Harrison 2003; Dewey, 2004; Edwards, 2008). Demokratik kültür bilinci edinimi sürecinde çocuk edebiyatının ve bu edebiyat içerisinde üretilen nitelikli yapıtların önemi de yadsınamaz. Çocuk okurun yazınsal metinlerle kurduğu iletişim bir duygu, düşünce ve duyarlık aktarımı işidir. Bu aktarım kültürel bilinçlenmeye olanak sağlar (Sever, 1998). Demokratik kültürün de duyarlılıkla oluşacak bir süreç olduğu düşünüldüğünde çocuk edebiyatı yapıtlarıyla bu kültürün içselleştirilmesi kaçınılmaz olmaktadır. Çocuk edebiyatı türlerinden biri olan çocuk romanlarından demokratik kültür bilinci edindirme sürecinde yararlanıldığı bilinmektedir (Sever vd., 2007; Oğuzkan, 2010). Roman kahramanlarının olaylar karşısındaki demokratik tutum ve davranışlarıyla, sorunlara ürettikleri demokratik çözümlerle karşılaşan çocuk okur, kahramanlarla özdeşim kurar. Bu özdeşim aracılığıyla demokratik kültürü sezinleyip kendi yaşamına uyarlama olanağı bulur. Çocuk romanlarındaki olaylar, demokratik değerleri öne

çıkarak kurgulandığında çocuk romanları, demokratik kültür bilinci ediniminde yararlanılacak önemli bir uyarıcı olma özelliği kazanır. Demokratik değerlerle kurgulanmış çocuk romanları ancak çocuk için yazma sorumluluğu taşıyan, “çocuğa görelilik” kavramının önemini bilen, çocuk gerçekliğini ve çocuk duyarlılığını kavramış yazarlar tarafından oluşturulabilir. Çocuğun düş kurmasına olanak sağlayan, dil ve anlatım yönünden yaş ve düzeyine uygun olan, Türkçenin anlatım olanaklarını ve zenginliğini duyumsatan, ilgi duyabileceği konuları ve merak güdüsünü devindirecek kurguları barındıran, anlamlandırma düzeylerine uygun çatışmalarla örülmüş, örtük iletilerle düşünce oluşturmasına ve çocuk okurun kahramanla özdeşim kurmasına olanak sağlayan özelliklerde olan, temel eğitim ilkeleri açısından çocuk okurun evrensel değerler oluşturmasına katkı sağlayan kendi kültürünü tanıtan bir eser çocuğa görelilik ilkelerini taşımaktadır (Gedikoğlu Özilhan ve Çetin, 2022). Çocuk gerçekliği ise çocukların insana ve yaşama, kendilerine özgü özelliklerle bakmaları durumu olarak tanımlanabilir. Bu bakımdan çocukların bakış açısıyla, onların ilgi ve gereksinmelerini karşılayacak, dil ve anlam evrenlerine uygun olarak yazılmış çocuk edebiyatı yapıtlarına gereksinim duyulmaktadır (Dilidüzgün, 2003). Bu yönüyle, bu yapıtlarla demokratik tutum ve değerler sezinletilirken çocuk okurun yaş ve gelişim düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır. Farklı bir söyleyişle, çocuk okurun yaşı, ilgi ve gereksinmesi, doğası, bakış açısı, dil ve anlam evreni bilinmeden sezinletilmeye çalışılan demokratik değerler çocuk okur tarafından tam anlamıyla anlaşılabilir.

Çocuk edebiyatı yazarının okuruyla olan ilişkisi, konunun ve kahramanların özellikleri, olayları sunuş biçimi kitabın otoriter ya da demokratik oluşunu belirlemektedir. Bu durum daha çok yazarın tutumuyla ilgilidir. Yazarın kendi görüşlerini okuruna benimsetme amacı gütmesi, bir doğruyu aktarmayı-belletmeyi amaçlaması, yazar tarafından kurgulanan sondan başka olasılığa yer verilmemesi, kahramanın sorunların çözümünde şiddete başvurusu ya da zorbalık yapması, çocuk okura model olacak bir değişim yaşamaması otoriter anlatımın göstergelerinden bazılarıdır (Dilidüzgün, 2003; Aslan, 2014; Sever, 2004). Bu tür metinler aracılığıyla gerçekleştirilen okumalar, öğrencilerin demokratik kültür bilinci edinme süreçlerini geliştirmede gibi yaratıcı düşünme yeteneklerinin ve özgüvenlerinin gelişimine de katkı vermektedir.

3. Demokratik Kültür Bilinci ve Pippi Uzunçorap Serisi

Bu çalışmada demokratik kültür bilinci edinimini olumlu yönde etkilediği düşünülen Astrid Lindgren’in yapıtlarının ele alınması uygun bulunmuştur. Astrid Lindgren’in ilk basımı 1945’te yapılan Pippi Uzunçorap Serisi 2. Dünya Savaşı sonrası dönemde özgün kurgusu ve kitabın başkahramanı Pippi karakteriyle yaratılan “büyüklere ve kurallara karşı gelen özgür çocuk” imgesiyle Avrupa’da büyük yankı uyandırmıştır. Anne ve babası olmadan, atı ve maymunuyla yalnız başına yaşayan, son derece özgüvenli ve toplumun kurallarını hiçe sayan bir kız çocuğunun serüvenlerini konu alan *Pippi Uzunçorap* açık bir biçimde eğitim sistemine, sosyal sınıf yapısına ve geleneksel aile düzenine karşıt bir metin olarak ortaya çıkmıştır. Avrupa’da çevrildiği dillerde yetişkin otoritesini zayıflattığı, kuralları hiçe saydığı, çocuk yetiştirme ve toplum kurallarına uymadığı için büyük eleştirilere uğramış ve çeviri değişiklikleri yapılmıştır (Russel, 2000, Akt. Kansu-Yetkiner, 2010). *Pippi Uzunçorap*’ın, özgün dili olan İsveççede, yediği kırmızı mantarın, eserin Almanca çevirilerinde, çocukların Pippi’yi taklit edip kırmızı zehirli mantarları yememeleri için, rengi belirtilmeyen mantarlara dönüştüğü görülmektedir. Yine Pippi ve arkadaşlarının çatıda gerçek silahlarla oynayarak bir soygun çetesi kurma planları yaptıkları bölümün eserin Almanca çevirisinde çıkarılarak “haydi silahları

sandığa koyalım, bunlar çocuklara uygun şeyler değil” biçiminde bitirildiği ve çeteden hiç söz edilmediği saptanmıştır. Türkçe çevirisinde de benzer tümcelerle silahların çocuklara uygun olmadığı belirtilmiştir. Pippi’nin Fransızca çevirilerinde ise çocukların taklit etme olasılığı ve potansiyel tehlikeler göz önüne alınarak Pippi’nin bindiği atın bir midilliye dönüştürüldüğü görülmektedir (O’Sullivan, 2005, Akt. Kansu-Yetkiner, 2010). Yine 70’li yıllarda TRT’de dizi filmi yayınlanmaya başlanmış ancak hem eğitimcilerin hem de ailelerin karşı çıkması nedeniyle yayından kaldırılmıştır. Kitap halen eğitim sistemi içerisinde çok da sempatiyle karşılanan bir kitap olarak görülmemektedir çünkü içeriğiyle okul sistemine dâhil olması oldukça zor görülmektedir; ancak tüm bunlara karşın kitabın çocuğa göreliği, içerdiği konu ve kurgunun özgünlüğü, onun okul sisteminin dışında çocuklarla buluşmasını kolaylaştırmıştır. Kitap, çocuğa kendi başına bağımsız bir dünya kurabilen ve bu dünya içinde onu özgürleştiren bir yapıdadır. Tüm bu özellikleriyle günümüzde de hala çocuk okurlar tarafından sevilerek okunan kitapların başında gelmektedir (Neydim, 2021). Astrid Lindgren’in bu kitabı, kahramanı kız çocuğu olan çocuk romanlarındaki pek çok ölçütü değiştirmiş ve yenilerini de beraberinde getirmiştir. Yıktığı ya da sorguladığı kurallardan birisi de egemen toplumsal cinsiyet durumudur. Çünkü Pippi, hiç de masallarda anlatılan prenseslere benzemez. Neydim (2021)’in de belirttiği üzere, bu figür, 1950’lerden bu yana Kuzey ve Orta Avrupa Eşitlikçi Çocuk Edebiyatı’nda önemli bir sembol figürdür. Pippi, onu denetim altına alacak kurallar, aile büyükleri ya da devlet görevlileri olmadan yaşamını tek başına sürdürmekte, kararlarını tek başına almaktadır. Böyle bir kahramanın bulunduğu, dönemi içinde son derece radikal bulunan, bu yapıyla mutlu geçirilen bir çocukluğun dayatılan ideal bir aile imgesinden önde geldiği vurgulanmıştır. Pippi imgesi şimdiye dek çizilen güçsüz, muhtaç ve bağımlı genç kız imgesinin tam karşısında yer alarak çocuk ve genç kız edebiyatında farklı bir dönemin de kapılarını aralamıştır (Nüzket Özen, 2017).

Bu çalışmanın amacı Astrid Lindgren tarafından kaleme alınan *Pippi Uzunçorap*, *Pippi Uzunçorap Denize Açılıyor* ve *Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus’ta* adlı yapıtları demokratik kültür bilinci kavramı bağlamında incelemektir. Bu inceleme araştırmacı tarafından geliştirilen “Demokratik Kültür Bilinci Ölçeği”nde yer alan boyutlar bağlamında gerçekleştirilmiştir. Alanyazın incelendiğinde demokratik kültür bilinci ediniminin Türkçe eğitim-öğretim süreciyle ilintilendirildiği (Cavkaytar, 2013; Turhan ve Çer, 2017; Kükürtçü, 2019) ve bu eğitim-öğretim sürecinin nitelikli çocuk edebiyatı yapıtlarıyla desteklendiği (Gedikoğlu Özilhan, 2016; Düzkaya, 2021) çalışmalar yapılmıştır. Pippi Uzunçorap serisi ise toplumsal cinsiyet eşitliği (Nüzket Özen, 2017), çocuk hakları (Yazıcı ve Eroymak, 2021) ve değerler eğitimi (Ulun, 2021) çerçevesinde ele alınmıştır. Ancak Pippi Uzunçorap serisi, araştırmacının ölçeğinde de yer alan ve demokratik kültür bilinci edindirme sürecini oluşturan alt boyutlarla ilgili birçok örnek olay ve tümce barındırmasına rağmen daha önce bu bağlamda herhangi bir çalışmada yer alınmadığı için bu çalışma ortaya çıkmıştır. Bu da çalışmanın özgün tarafını ortaya koymaktadır.

4. Yöntem

4.1. Araştırma Deseni

Bu araştırmada, inceleme nesnesi olarak belirlenen Astrid Lindgren'in üç kitaptan oluşan Pippi Uzunçorap serisi (*Pippi Uzunçorap*, *Pippi Uzunçorap Denize Açılıyor*, *Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus'ta*)'nde demokratik kültür bilinci edindirme sürecini belirlemeye yönelik olarak nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. "Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir" (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 41). Doküman incelemesi ise yazılı olan belgelerin içeriğini titizlikle ve sistematik olarak çözümlenmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemi (Wach & Ward, 2013); belgeleri incelemek aracılığı ile kullanılan; anlam çıkarma, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak için elde edilen verilerin yorumlanması (Corbin ve Strauss, 2008) olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada, belirlenen çocuk edebiyatı yapıtlarında demokratik kültür bilinci edindirme sürecini belirlemek amacıyla sistematik bir araştırma yapılmış ve doküman incelemesi yöntemiyle veri elde edilmiştir.

Araştırma, çocuk edebiyatı ürünlerinin içerik analizi yöntemiyle incelenmesine dayanan nitel bir çalışma olduğu için, anket, mülakat, odak grup çalışması, gözlem, deney, görüşme teknikleri kullanılarak herhangi bir katılımcıdan veri toplanmadığı için, etik kurul izni alınmasını gerektirmemektedir.

4.2. İnceleme Nesnesi

Alanyazın taranarak demokratik kültür bilinci edindireceği düşünülen Pippi Uzunçorap serisinin çalışmanın amacına uygun olduğu görülmüştür. Bu açıdan inceleme nesnesinin belirlenmesi için amaçlı örneklemeden yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme "zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasına olanak vermektedir" (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 118). Demokratik kültür bilinci kavramının çocuk edebiyatı yapıtlarına yansıma biçimine ilişkin derinlikli bilgi sunduğu, demokratik kültür bilinci kavramını birçok boyutuyla ele aldığı için bu serinin incelenmesine karar verilmiştir.

4.3. Verilerin Analizi

Verilerin çözümlenmesi için içerik analizinden yararlanılmıştır. "İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır" (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). Bu bağlamda öncelikle çözümlenme kategorisi ve alt kategoriler ortaya konmuştur. Bu araştırmada çözümlenme kategorisi "demokratik kültür bilinci", alt kategoriler de Gedikoğlu Özilhan (2016) tarafından geliştirilen ölçeğin boyutları olan "kişi haklarına saygı", "başka inançlara saygı", "doğa bilinci", "canlıların yaşam hakkı", "toplumsal kurallara uyma", "hoşgörü kültürü", "özgürlük düşüncesi", "eşitlik düşüncesi", "uzlaşma düşüncesi ve kültürü", "estetik bilinç"tir.

Ele alınan çocuk edebiyatı yapıtlarındaki bu değişkenlerle ilgili veriler, içerik analiziyle ortaya çıkarılmıştır. Çözümlenme birimi olarak da tümce alınmıştır. Demokratik kültür bilinci kavramını ortaya koyan boyutları açıklayan doğrudan ve dolaylı anlamı veren tümceler seçilmiştir. Her kitaptaki alt kategorilerin frekans (sıklık) ve yüzde olarak oranları bulunmuş ve

değerlendirmeler bu veriler üzerinden yapılmıştır. Nitel çalışmalarda kategorilerin oranlarını sayısal biçimde görünür kılmak bilimsel geçerliği artırdığı ve bulguları okura bir bütün hâlinde sunduğu için çizelge üzerinde de verilmiştir.

5. Bulgular

Kitap adları tablo içerisinde daha kolay gösterilebilmesi için kodlanarak verilmiştir. Buna göre Pippi Uzunçorap (K1), Pippi Uzunçorap Denize Açılıyor (K2) ve Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus'ta (K3) olarak kodlanmıştır.

Çizelge 1: Pippi Uzunçorap Serisindeki Tümcelerın Demokratik Kültür Bilinci Ölçeği Boyutlarına Göre Dağılımı

	K.H.S	B.İ.S	D.B	C.Y.H.	T.K.U.	H.K.	Ö.D.	E.D.	U.D.K.	E.B.	Toplam
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
K1	123 4.96	0 0	38 1.53	27 1.09	110 4.44	94 3.79	356 14.38	34 1.37	82 3.31	30 1.21	894 36.12
K2	60 2.42	0 0	60 2.42	109 4.40	48 1.93	30 1.21	285 11.51	77 3.11	53 2.14	76 3.07	798 32.24
K3	84 3.39	0 0	97 3.91	40 1.61	95 3.83	10 0.40	324 13.09	71 2.86	42 1.69	20 0.80	783 31.63
Top.	267 10.78	0 0	195 7.87	176 7.11	253 10.22	134 5.41	965 38.98	182 7.35	177 7.15	126 5.09	2475 100

Çizelge 1'de belirtildiği gibi incelenen tüm kitaplarda demokratik kültür bilincine ilişkin toplam 2475 ifadeye rastlanmıştır. Demokratik kültür bilincine yönelik ifadeler en çok *Pippi Uzunçorap* kitabında (K1) görülmüştür (894, %36.12). Bunu *Pippi Uzunçorap Denize Açılıyor* (K2) (798, %32.24) ve *Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus'ta* (K3) (783, %31.63) kitapları izlemektedir. Kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimine katkı sağlama düzeylerine bakıldığında özgürlük düşüncesi edinimine yönelik anlatımların diğer haklara oranla çok daha fazla olduğu görülmektedir (965, %38.98). Bunu 267 ifadeyle (%10.78) kişi haklarına saygı; 253 ifadeyle (%10.22) toplumsal kurallara uyma ve 195 ifadeyle (%7.87) doğa bilinci izlemektedir. Başka inançlara saygı boyutuyla ilgili ise üç kitapta da herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

5.1. Pippi Uzunçorap Serisinde Kişi Haklarına Saygı Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun ilki olan kişi haklarına saygı ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla birinci kitapta yer aldığı saptanmıştır (123, %4.96). Onu üçüncü (84, %3.39) ve ikinci kitaptaki (60, %2.42) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda kişi haklarına saygı bağlamında kişilerin dış görünüşlerine ve özelliklerine saygı geliştirme, kişilere güç kullanarak üstünlük sağlamanın yanlışlığı, cinsiyetçi yaklaşımların yanlışlığı ve erkek egemen düşünce yapısının öncelenmemesi için oluşturulmuş ve çocuk okurda sözü edilen bu noktalarda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünölen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

'Hiç böyle saç gördünüz mü? Alev gibi ya! Hele şu ayakkabılar!' dedi Bengt. 'Birini ödünç ver de gölde bir tur atayım, kayığım da yok!' (...) 'Bir kişiye beş kişi saldırırsınız ha! Sonra da savunmasız bir kıızı itip kakarsınız. Off, çok çirkin bir davranış!' (K1, s. 32-33).

'Vay, para mı istiyorsun? dedi Laban. 'Benim gibi efendi birine sosis veriyorsun ve bir de para istiyorsun ha! Utan, utan, moruk! Çabuk bana bir sosis daha ver!' (K2, s. 81).

'Bu harap yapının sahibi bir kadın mı? Çok güzel. Kadınlar ticaretten anlamazlar. Yani burayı yok pahasına satın alabilirim' (K3, s. 18).

'Biliyor musun, şimdiye kadar gördüğüm en çirkin çocuksun' (K3, s. 19).

5.2. Pippi Uzunçorap Serisinde Doğa Bilinci Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun üçüncüsü olan doğa bilinci ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla üçüncüde (97, %3.91) yer aldığı saptanmıştır. Onu ikinci (60, %2.42) ve birinci kitaptaki (38, %1.53) tümceler takip etmektedir. Ulun (2021) çalışmasında Lindgren'in doğa ve çevre bilincine sahip bir ülkede eserlerini kaleme aldığı için çocuk romanlarında bu bilinci çocuklara aşılama gibi bir kaygı taşımadığı sonucuna varmış olsa da bu araştırma kapsamında yapılan okumalar sırasında çocuk-doğa ilişkisinin kurulması, çevresindeki doğal güzelliklerin farkında olmak, doğayı tehdit eden unsurlara karşı çözüm üretip korumayı öncelleyen tümceler saptanmıştır. Bu noktalarda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Pippi'nin bahçesi gerçekten çok hoştu. Öyle bakımlı bir bahçe değildi, hiç ama hiç biçilmemiş çimenleri harikaydı. Yaşlı gül çalıları, beyaz, sarı, pembe güllerle doluydu. Görünüşleri pek güzel değilse de mis gibi kokuyorlardı. Bir sürü de meyve ağacı vardı, en önemlisi de tırmanmaya müsait, çok yaşlı meşelerin ve karaağaçların olmasıydı (K1, s. 64).

Çocuklar yeterince canavarlık oynayıp dağa tırmandıktan, ağaç kabuklarından yaptıkları yelkenlileri bir su birikintisinde yüzdürdükten sonra ve en yüksek taşın üzerinden atlamaya kimin cesaret edebileceğini öğrendikten sonra, Ulla evlerine gidip meyve suyu içmeyi önerdi (K2, s. 56).

Başka ne gibi değişiklikler yapmak gerekir diye etrafına bakındı. Şu yaşlı, yosun bağlamış ağaç elbette kesilecekti. Dallarını Villa Villekulla'nın çatısına sarkıtan, kalın gövdeli, budaklı meşe ağacına gözlerini dikti. 'Bunu kestiririm,' dedi kararlı bir ifadeyle. Mavi kareli elbiseli tatlı kızın dudaklarından bir çiğlik koptu. 'Ah Pippi, duydun mu?' dedi dehşetle. (...) 'Ah, hayır yapmayın,' dedi. 'Bu... tırmanmak için harika bir ağaç. Ayrıca oyuğu da var; içine girebiliyorsunuz' (K3, s. 15-16).

5.3. Pippi Uzunçorap Serisinde Canlıların Yaşam Hakkı Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun dördüncüsü olan canlıların yaşam hakkı ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla ikincide yer aldığı saptanmıştır (109, %4.40). Onu üçüncü (40, %1.61) ve birinci kitaptaki (27, %1.09) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda canlıların yaşam hakkı bağlamında sahiplenilen hayvanlara gerektiği gibi iyi ve özenli davranmak, doğada yaşayan hayvanlara karşı da duyarlı davranmak ve onların yaşam haklarına saygı duymak, bir insanın bir canlının

yaşamıyla ilgili karar verme hakkının olmadığı düşüncelerinin öncelenmesi için oluşturulmuş ve çocuk okurda sözü edilen bu noktalarda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

'O, öldü, bak, hepten öldü,' dedi canavar. Bu bir kuş yavrusuydu, yuvasından düşmüştü. (...) 'Pippi, sen ağlıyorsun,' dedi Tommy birden. (...) Yok, hayır şu minik zavallı kuş için ağladığımı iddia edemezsin,' dedi Pippi. (...) 'Keşke sana can verebilseydim,' diyerek derin bir iç çekti (K2, s. 54).

Arabadaki adam –adı Blomsterlund'du- öfkeden küplere bindi. Atı suçluyordu. Kırbacına davrandı, atın sırtına sert kırbaç darbeleri indirmeye başladı. (...) Daha da öfkelenen Blomsterlund, kırbaç darbelerinin şiddetini daha da artırdı. (...) 'Bir daha bu ata vurmayacaksın!' dedi kararlı bir tavırla. (...) Yorgunluktan ve korkudan hâlâ titreyen atın koşumlarını çözen Pippi, 'Tamam, geçti artık atçık,' dedi. (...) Güçlü kollarıyla atı havaya kaldırıp ahıra taşıdı (K2, s. 59-60).

Buck gidip atın yelesinden tuttu. 'Beni dinle yer cücesi,' diye bağırdı. 'Şimdi atını öldüreceğim.' 'Canım gibi sevdiğim atımı mı öldüreceksin?' dedi Pippi. 'Benim küçük, tatlı, iyi kalpli atımı mı? Ciddi olamazsın.' 'Mecbur kalırsam yaparım,' dedi Buck (K3, s. 107).

5.4. Pippi Uzunçorap Serisinde Toplumsal Kurallara Uyuma Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun beşincisi olan toplumsal kurallara uyma ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla birincide yer aldığı saptanmıştır (110, %4.44). Sırasıyla üçüncü (95, %3.83) ve ikinci kitaptaki (48, %1.93) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda bu boyut, toplumun genel geçer doğrularını ters yüz eden Pippi'nin toplumsal kurallara bakış açısıyla ele alınmıştır. Bu bağlamda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

'(...) ama insanların, benim doğru düzgün davranmadığımı düşündüklerini fark ettim çok kez. Hem de doğru düzgün davranmak için elimden geleni yaptığım halde. (...) Sizi utandırmayacağım!' (K1, s. 105).

'Evet, ama benim doğum günüm ya,' dedi. 'Ben de size hediye verebilirim herhalde? Yoksa ders kitaplarınızın bir yerinde bunun olamayacağı mı yazıyor? Çarpık tablosu mu çarpır yoksa?' (K1, s. 133).

'Kurallar,' dedi öğretmen ve anlattı. Pippi ilgiyle dinledi. Ev sahibi buyurun demeden yemeğe başlanmazdı. Bir seferde birden fazla kurabiye ağza atılmazdı, bıçakla yemek yenilmezdi. Başkalarıyla konuşurken kaşınılmazdı. O yapılmazdı, bu yapılmazdı (K2, s. 64).

5.5. Pippi Uzunçorap Serisinde Hoşgörü Kültürü Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun altıncısı olan hoşgörü kültürü ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla birincide yer aldığı saptanmıştır (94, %3.79). Onu sırasıyla ikinci (30, %1.21) ve üçüncü kitaptaki (10, %0.40) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda hoşgörü kültürü edindirme bağlamında genel geçer kuralları yıkarak istediği gibi davranan Pippi'ye özellikle öğretmenin sabırlı ve cana yakın davrandığı görülmektedir. Birçok olayda Pippi'nin tuhaf konuşma ve davranışlarını

ya hoşgörülle karşılaşmış ya da başka insanların ona kızmaması için onu korumuş, gözetmiştir. Bu bağlamda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Pippi kimseden izin almadan boş bir sıraya attı kendini. Öğretmen bu saygısız davranışına aldırmadı. Candan bir ifadeyle, 'Okulumuza hoş geldin, Pippicik,' dedi. 'Umarım okuldan hoşlanır ve çok şey öğrenirsin' (K1, s. 49).

Fazla uzatmadan Ulla'nın annesinin elinden sürahiyi ve demliği aldı, ikisinden de kocaman birer yudum içti. 'Bütün hayatı denizde geçmiş,' diye fısıldadı öğretmen, Ulla'nın annesinin kulağına. (...) 'Anlıyorum,' diyerek başını salladı. Pippi'nin görgüsüz davranışlarına aldırmamaya karar verdi (K2, s. 61).

Tommy, sessizce Laura Teyze'nin yanına sokulmuştu. Kulağına eğilip, 'Sen ona aldırma Laura Teyze. Uyduruyor işte! Onun anneannesi yok,' diye fısıldadı. Laura Teyze anlayışlı bir ifadeyle başını salladı (K3, s. 28).

5.6. Pippi Uzunçorap Serisinde Özgürlük Düşüncesi Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun yedincisi olan ve en yüksek yüzdeye sahip olan (%38.98) özgürlük düşüncesi ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla birincide yer aldığı saptanmıştır (356, %14.38). Onu üçüncü (324, %13.09) ve ikinci kitaptaki (285, %11.51) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda özgürlük düşüncesi edindirme bağlamında en çarpıcı durum daha dokuz yaşında olan Pippi'nin tek başına yaşamasıdır. Kararlarını kendisi vermekte, babası gemide kayb olduğu zaman gemiden aldığı altınları kendi kararları doğrultusunda harcamakta, okula gitmemekte ve diğer kız çocuklarından farklı giyinip farklı davranmaktadır. Yalnız başına yaşayan bir kız çocuğu olarak kadın özgürlüğünü de temsil etmektedir (Neydim, 2021). Romanın fantastik öğelerinden biri olan üstün gücü sayesinde kimseden korkmadan davranmakta ve konuşmaktadır. Bu güçle bir atı bile kolaylıkla havaya kaldırmaktadır. Yazarın Pippi'ye verdiği bu üstün güç kendine güveni temsil etmektedir. Bu bağlamda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Pippi daha dokuz yaşındaydı ama yalnız başına yaşıyordu. Ne annesi ne de babası vardı. Aslına bakılırsa bu o kadar da fena değildi. Çünkü hiç kimse eğlencenin en zevkli anında haydi artık yatağa demiyor ya da canı şekerleme isterken balıkyağı içmeye zorlamıyordu (K1, s. 11).

Polisler aceleyle şehre dönüp bütün teyze ve amcalara Pippi'nin çocuk bakımına uygun biri olmadığını söylediler. (...) Bunun üzerine teyze ve amcalar en iyisinin Pippi'nin Villa Villekulla'da kalması olduğuna karar verdiler. Eğer okula gitmek isterse de kendi işini kendisi halletmeliydi (K1, s. 44).

Kaptan Uzunçorap kızının kendi kendine bakabilmesinden, Villa Villekulla'da eğleniyor olmasından memnundu. Ayrıca altın para dolu çantayı almış olmasından da. Kaptan'ın yokluğunda, yoksulluk çekmemişti kızı (K2, s. 114).

Şehrin neredeyse bütün teyzeleri, bunu duyunca Bayan Settergren'e gidip, 'Herhalde çocuklarını Pippi Uzunçorap'la birlikte Büyük Okyanuslara kadar göndermeyi gerçekten düşünmüyorsunuzdur? Ciddi olamazsın,' demişlerdi. 'Neden olamazmışım?' demişti Bayan Settergren (K3, s. 70).

Pippi, Hoppetossa'yı vahşi dalgaların ve en tehlikeli dip akıntılarının arasından güvenle geçirmişti (K3, s. 74).

'Büyükler olmadan, kendi işlerini kendileri yapacakları için üzülen çocukların varlığını duyduğum gün, söz veriyorum, bütün bir çarpık taplasını tersten ezberleyeceğim' (K3, s. 84).

5.7. Pippi Uzunçorap Serisinde Eşitlik Düşüncesi Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun sekizincisi olan eşitlik düşüncesi ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla ikincide yer aldığı saptanmıştır (77, %3.11). Onu üçüncü (71, %2.86) ve birinci kitaptaki (34, %1.37) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda eşitlik düşüncesi edindirme bağlamında her çocuğun eşit haklara sahip olduğu Bayan Rosenblom olayı vb. üzerinden verilmiştir. Bayan Rosenblom yalnızca sorularını bilen çocuklara yiyecek ve giysi yardımı yaparak çocuklar arasındaki eşitliği bozmuştur. İşte Pippi tam burada devreye girerek utanç duvarına yollanan çocukların yanına giderek kendi yoluyla onları eğlendirir, şeker dağıtır ve evlerine mutlu dönmelerini sağlar. Yine üçüncü kitapta babasının kral olduğu adaya gittiğinde prenses olduğu için yerliler ve özellikle çocuklar karşısında eğilerek saygı göstermek ister ancak Pippi onların yerde bir şey aradığını düşünerek onlara katılıp yere eğilir ve bu eşitsizliği eğlenceli bir biçimde kendi yöntemiyle ortadan kaldırır. Bu bağlamda duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

'Umarım bir Noel tatilim olur. Ben buraya tatil hakkımı almak için geldim. Adalet her şeyden önce gelir' (K1, s. 49).

'Ama Çinli bir çocuğun adı Petter olamaz ki,' diye itiraz etti Tommy (K1, s. 61).

Bayan Rosenblom küçük şehirde yaşayan, zengin, yaşlı bir kadındı. Paralarının üzerine titirdi ama her dönem okula gelip öğrencilere hediyeler dağıtırdı. Tabii ki her öğrenciye değil, yalnızca en uslu ve en çalışkan çocuklara (K3, s. 46).

Tommy'ye de pembe bir bere. Tommy hep böyle bir beresi olsun istemiş ama annesi istemediğinden bir türlü edinemediği (K2, s. 68-69).

5.8. Pippi Uzunçorap Serisinde Uzlaşma Düşüncesi ve Kültürü Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun dokuzuncusu olan uzlaşma düşüncesi ve kültürü ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla birincide yer aldığı saptanmıştır (82, %3.31). Onu sırasıyla ikinci (53, %2.14) ve üçüncü kitaptaki (42, %1.69) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda uzlaşma düşüncesi ve kültürü edindirme bağlamında Pippi'nin karşılaştığı sorunlara ürettiği yaratıcı, farklı çözümler seride sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Bu çözümler içerisinde sorun yaratan kişileri havaya attığı, bir yerden bir yere taşıdığı ya da fırlattığı durumlar vardır. Ancak fantastik öğelerle bezenmiş bir kurguya sahip olan serideki bu örnekler bu bağlamda mantıksız görülmemektedir. Ayrıca çocuk edebiyatı ürünlerinde şiddet olgusuna da yer verilebilir. Ancak, olay kurgusunda, çocukların yaş ve gelişim özellikleri de göz önünde bulundurularak yer verilen şiddet öğeleri, "çocukları şiddete karşı neler yapılması gerektiği konusunda duyarlı kılmalı, onlarda şiddet ve kaba güce karşı bir anlayış oluşturabilmelidir. Özellikle, çocuklara demokratik yaşamın önemi ile bireysel ve toplumsal ilişkilerdeki sorunların çözümünde en etkili yöntemin 'iletişim' olduğu gerçeği sezdirilmelidir" (Sever, 2008b). Kitabın Türkçeye çevrilmiş metninde

yer alan şiddet öğeleri incelendiğinde gelişim ve yaş düzeyine uygun olduğu söylenebilir ancak İsveççe yazılmış özgün metinde yer alan ve birçok dile çevrilirken sansürlenmiş bölümler düşünüldüğünde aynı olumlu yargı o metin için tekrarlanmamaktadır. Bu bağlamda çocuk okurda bu boyutla ilgili duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Pippi, Dunder-Karlsson'u kaldırdığı gibi dolabın üzerine koydu. Bir dakika geçmeden Blom'u da yanına koydu. (...) Pippi işaretparmaklarıyla birer fiske vurarak her birini bir köşeye savurdu. Ayağa kalkmalarına fırsat vermeden bir ip çıkarıp iki serserinin kollarını ve bacaklarını, göz açıp kapayıncaya kadar sıkıca bağladı (K1, s. 100-101).

'Bir daha bu ata vurmayacaksın!' dedi kararlı bir tavırla. 'Vurmayacaksın, anladın mı? (...)' (...) Pippi yerdeki kırbaç aldı. 'Aslında seni bununla biraz ıslatmalıydım ya, hani kırbaça bu kadar bayıldığından... ama ne yazık ki kırbaç kopmuş' deyip bir parçasını kopardı. 'Daha da kötüsü, kullanılmaz hale gelmiş,' deyip kırbaç küçük, küçücük parçalara böldü" (K2, s. 57,59-60).

'Ağır ol bakalım,' dedi Pippi. Onu belinden tuttuğu gibi üç metre havaya fırlattı. Yere düşen Buck, pat diye kayaya yapıştı. (...) Bir saniye sonra Jim de sabahın aydınlık gökyüzüne uçtu. (...) 'Şimdi doğru evinize dönün ve misket almak için annelerinizden beşer öre isteyin,' dedi (K3, s. 108-109).

5.9. Pippi Uzunçorap Serisinde Estetik Bilinç Boyutuna Yer Verilme Düzeyi

Seride yer alan kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimiyle ilgili on boyutun sonuncusu olan estetik bilinç ile ilgili anlatımların üç kitap içinde en fazla ikincide yer aldığı saptanmıştır (76, %3.07). Onu birinci (30, %1.21) ve üçüncü kitaptaki (20, %0.80) tümceler takip etmektedir. Seride yer alan kitaplarda estetik bilinç edindirme bağlamında Pippi'nin okulda yaptığı ve evinin duvarına yaptığı resimler, gittikleri panayırda izledikleri tiyatro oyunu, Pippi, babasının kral olduğu adaya gideceği için Tommy'nin yaşadığı duygularla yazdığı şiir serideki çarpıcı örneklerdendir. Bu bağlamda çocuk okurda bu boyutla ilgili duyarlık geliştirecek doğrudan ve dolaylı anlatımların ilgi çekici olduğu düşünülen örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Harfleri öğretmeyi bir kenara bırakıp bütün sınıfa resim yapmayı önerdi. (...) 'İçinizden ne geçiyorsa onu çizin,' dedi. (...) Pippi yere uzanmış, içinden geçeni yer döşemesine çiziyor, bütün çocuklar da onu izliyordu. (...) 'Kâğıt çoktan doldu, atımı küçücük bir kâğıda sığdıramam ki,' dedi Pippi (K1, s. 53).

Ardından salona girip duvar kâğıdının üzerine büyük bir resim yapmıştı. (...) Yaptığı resmi çok beğenmişti Pippi. Odaya bir güzellik katmıştı (K1, s. 117).

'Beş dakika sonra yeni gösteri başlıyor! Bu eşsiz dramı kaçırmayın! Aurora Kontesi Cinayeti ya da Çahıların Arasında Sinsice Dolaşan Kim?' (K2, s. 72)

Küçük şehrin bandosu iskelede yerini almış, büyük bir coşkuyla güzel bir karşılama müziği çalıyordu. (...) Bu anı ölümsüzleştirmek için bir fotoğrafçı da oradaydı (K3, s. 65).

6. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu araştırmayla ilgili alanyazın araştırması yapılırken ve tartışılan diğer çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda Demokratik Kültür Bilinci edindirme süreci ve nitelikli çocuk edebiyatı yapıtları arasındaki bağı ortaya koyacak çalışma sayısının azlığı göze çarpmaktadır. Bu çalışma da alanın bu eksikliği üzerine düşünülüp yaşama geçirilmiştir. Konuyla ilgili yapılmış çalışmaları kendi içerisinde ikiye bölerek vermenin doğru olacağı düşünülmüştür. İki demokratik kültür bilinci kavramının merkezde olduğu ve çocuk edebiyatı yapıtlarıyla desteklenerek yapılan çalışmalar; diğeri ise Pippi Uzunçorap serisinin merkezde olduğu çalışmalardır.

Cavkaytar (2013)'in çalışmasının amacı sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersi içerisinde demokratik kültür bilinci edindirmeye ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırma sonucunda katılımcıların Türkçe dersini demokratik kültür bilinci edindirmede işlevsel bir ders olarak algıladığı görülmüştür. Türkçe dersinde kullanılacak metinlerin özelliklerine yönelik görüşlerine bakıldığında; öğretmen adayları en çok, metinlerin içeriğinin demokrasi, adalet, eşitlik, hoşgörü, özgürlük vb. boyutları kazandırıcı nitelikte olması gerekliliğini dile getirmişlerdir. Gedikoğlu Özilhan (2016)'ın doktora tezinin amacı ortaokul 2. sınıfta çocuk romanlarıyla oluşturulan eğitim durumlarının demokratik kültür bilinci edinimine etkisinin araştırılmasıdır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilere araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek uygulanmıştır. İstatistiksel çözümlenmeler sonucunda deney ve kontrol grubunun demokratik kültür bilinci edinimleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Düzkaaya (2021)'nin yüksek lisans tezinin amacı ise Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı yapıtlarının, öğrencilerin demokratik kültür bilinci edinimine olan etkisini incelemektir. Araştırmaya katılan öğrencilere daha önce Dr. Gedikoğlu Özilhan tarafından geliştirilen “Demokratik Kültür Bilinci Ölçeği” uygulanmıştır. Çözümlenmeler sonucunda deney ve kontrol grubunun demokratik kültür bilinci edinimleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kükürtçü'nün (2019) doktora tezinde amaç, erken çocukluk dönemindeki çocuklara seslenen “Çocuk Hakları ve Demokrasi Eğitimi Programı” geliştirmek; geliştirilen bu programın çocukların davranışlarına etkisini incelemek olmuştur. Araştırmacı “demokratik davranış ölçeği”ni geliştirmiştir. Araştırmanın sonucunda, çocukların demokratik davranışları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluştuğu saptanmıştır. Eğitim sonrası yapılan “kalıcılık testi” sonuçları da eğitim programının kalıcılığını koruduğunu göstermiştir. Turhan & Çer (2017)'in çalışması Türkçe öğretiminde hak ve özgürlükler izleğiyle demokratik kültür bilinci edindirmeye yardımcı eğitim durumlarının nasıl olması gerektiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu çalışmada veriler, eğitim durumunun giriş, gelişme, sonuç ve değerlendirme bölümüne yönelik hak ve özgürlüklerin geliştirilmesine yönelik bütünleştirilmiş yaklaşım temelli etkinliklerle ortaya konmuştur. Bu çalışmalar ile araştırmacı tarafından oluşturulan bu çalışma arasında ilişki bulunmaktadır. Özellikle demokratik kültür bilinci sürecinin ortaya konması ve boyutlarının tanımlanması açısından bulguların örtüştüğü görülmüştür.

Yazıcı ve Eroymak (2021)'in çalışmasının amacı Astrid Lindgren'in “Pippi Uzunçorap” serisinde yer alan üç kitabın, çocuk haklarını ifade olarak ne şekilde ve hangi oranda verdiğini ortaya koymaktır. İncelenen tüm kitaplarda çocuk haklarına ilişkin toplam 857 ifadeye rastlanmıştır. Kitaplarda çocuk haklarının yer alma düzeylerine bakıldığında katılım hakkına yönelik anlatımların diğer haklara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum özellikle çocukların bu seri ile buluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ulun (2021)'un

çalışmasının amacı Astrid Lindgren ve Cahit Uçuk'un çocuk romanlarının çocuk ve değerler eğitimi bakımından karşılaştırılarak bu iki yazarın çocuk romanlarında çocuk ve değerler eğitimi başlıkları altında bulunan benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilmesidir. Araştırmanın sonucunda, Uçuk'un romanlarında çocuk gerçekliğinden uzak çocuk kahramanlara yer verilmekle birlikte çocuk kahramanlar aracılığıyla çocukları olumlu yönlendirebilecek özelliklere ve değerlere de yer verildiği görülmüştür. Lindgren'in çocuk romanları incelendiğinde ise romanlardaki çocuk kahramanların çocukları olumlu yönlendirecek şekilde ele alındığı görülmüştür. Nüzket Özen (2017)'in çalışmasının amacı çalışmada ele alınan üç çocuk edebiyatı yapıtının birbirinden farklı ne tür karakteristik farklılıklar taşıdığına ortaya konmasıdır. Heidi, Arı Maya ve Pippi Uzunçorap toplumsal cinsiyet eşitliği ve dönemsel özelliklerine göre ele alınarak en özgürlükçü ve dönemi içinde fark yaratarak çığır açan yapıtın Pippi Uzunçorap olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışma da ele alınan diğer çalışmalarda olduğu gibi Pippi Uzunçorap serisinden yararlanmıştır. Üç çalışmanın da ortaya koyduğu eserin özgürlükçü yapısı, Pippi'nin çocukları olumlu yönde etkileyen özelliklere sahip oluşu, eserin cinsiyet eşitliği bağlamında döneme getirdiği yenilikler, çocuk haklarının yer alma düzeyinin fazlalığı ile yapılan bu çalışmadaki veriler ışığında en fazla tümce yer alan boyutun özgürlük boyutu olması ve diğer boyutlarda da, başka inançlara saygı dışında, demokratik kültür bilinci edindirecek düzeyde tümceye yer verilmesi (2475) bağlamında bulgular örtüşmektedir.

Pippi Uzunçorap serisinin demokratik kültür bilinci bağlamında değerlendirildiği bu çalışmada, bu bilinci oluşturan boyutlarla ilgili tümcelere yoğun bir biçimde yer verildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Demokratik kültür bilincine yönelik ifadeler en çok *Pippi Uzunçorap* kitabında görülmüştür (894, %36,12). Kitaplarda demokratik kültür bilinci edinimine katkı sağlama düzeylerine bakıldığında özgürlük düşüncesi edinimine yönelik anlatımların diğer boyutlara oranla çok daha fazla olduğu saptanmıştır (965, %38,98). Başka inançlara saygı boyutuyla ilgili ise üç kitapta da herhangi bir ifadeye rastlanmamıştır. Demokratik kültür bilinci, içerisinde çok boyut barındıran bir olgudur ve bir eserin ya da serinin bu bilinci sezinetmek için tüm boyutlarda aynı düzeyde örnek durum, rol model ya da kurgu oluşturmasını beklemek zorlama olacaktır. Bu seri daha çok tüm boyutlar arasından özgürlük boyutunun çok daha fazla ön plana çıktığı bir kurgu içerisinde yazar tarafından biçimlendirilmiştir. Ancak başka inançlara saygı boyutuyla ilgili tüm seride herhangi bir tümcenin yer almaması da dikkat çekici bir veri olarak sunulmuştur.

Tüm bu bulgular çocukların bu seri ile buluşturulmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çocuklar, okul öncesi dönemden başlayarak yaş ve düzeylerine uygun demokratik kavramlarla kurgulanmış çocuk edebiyatı yapıtlarıyla buluşturulmalıdır.

Çocuk romanları yardımıyla çocuk, demokratik ve anti-demokratik tutum ve davranışlarla, kahramanlarla, olay ve iletilerle karşılaşarak demokratik kültür bilinci edinimini kendiliğinden, sezinleyerek gerçekleştirecektir. Çocuk romanları çocuklara ne yapması ya da yapmaması gerektiğini doğrudan söylemek yerine onlarda bu düşünceyi uyandıracak iletilere sahip olmalıdır. Çocuk, bu iletiler yardımıyla yaşamını demokratik değerler üzerine kurmayı ve sorunlarına demokratik çözümler bulmayı sezinleyecektir. Demokrasinin ve demokratik kültürün bir yaşam biçimi olduğu düşünüldüğünde böyle bir kültürün de yaşam boyu süren deneyimlerle, tutum ve davranışlarla, örnek olaylarla benimsenmesi doğaldır. Ancak bu karşılaşma, sezinleme ve yaşama geçirme sürecinin önce ailede başlaması okul türü öğrenme ile

devam etmesi, nitelikli çocuk edebiyatı ve ardından yetişkin edebiyatı yapıtlarıyla desteklenen bir okuma kültürü ile yaşam boyu sürdürülmesi önemlidir.

Demokratik kültür bilinci edindirmek ve daha çok çocuğun bu bilinçle yetişip demokratik bir toplumun oluşabilmesi için araştırmacı tarafından yapılan çalışmanın yeni çalışmalarla geliştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda şu öneriler sunulmuştur: Çocuk romanlarının demokratik kültür bilinci edinimine etkisini belirlemek amacıyla sayıca daha çok çocuk romanıyla gerçekleştirilecek yeni araştırmalar yapılmalıdır. Çocuk edebiyatının farklı türlerinin demokratik kültür bilinci edinimine etkisinin sınındığı yeni araştırmalar yapılmalıdır.

Kaynaklar

- Aslan, C. (2014) Türkiye’de çocuk ve gençlik edebiyatında duyarlı konuların (sensitive issues) ele alınışı üzerine eleştirel bir yaklaşım. *Eleştirel Pedagoji*, 6(32), 51-56.
- Cavkaytar, S. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının Türkçe dersinde demokratik kültür bilincini geliştirmeye ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*. 8(13), 607-631.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory (3rd ed.)*. Thousand Oaks: CA: Sage Publications. <https://doi.org/10.4135/9781452230153>
- Dewey, J. (2004). *Demokrasi ve eğitim*. (Çev.: Göbekçin, T.). Ankara: Yeryüzü Yayınevi.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş çocuk yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, İ. (2001). *Vatandaşlık demokrasi ve insan hakları*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Doğan, İ. (2004). *Toplum ve eğitim sorunları üzerinde felsefi ve sosyolojik tahliller*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Düzkaya, G. (2021). *Türkçe öğretiminde çocuk edebiyatı yapıtlarının demokratik kültür bilinci edinimine etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Edwards, C. H. (2008). *Classroom Discipline & Management*. (Fifth Edition). New Jersey: John Wiley & Sons Publishers.
- Gedikoğlu Özilhan, Y. G. (2016). *Çocuk romanlarının demokratik kültür bilinci edinimine etkisi (Burdur İli Örneği)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gedikoğlu Özilhan, Y. G. ve Çetin, Ş. (2022). Current Problems of Children's Literature According to Today's Poets and Writers, Suggestions for Solutions to the Problems. *Journal of Language Education and Research*, 8(1), 104-135. DOI:10.31464/jlere.1069181
- Gözübüyük, M. (2002). *Türkiye’de demokrasi ve hoşgörü kültür ve eğitiminin yaygınlaştırılmasında sivil toplum kuruluşlarının yeri ve önemi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gutek, G. L. (2001). *Eğitimin felsefi ve ideolojik temelleri*. (Çev.: Kale, N.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Harrison, S. (2003). *Mutlu çocuk*. (Çev.: Sağlam, M.). İstanbul: Dharma Yayınları.
- Kansu-Yetkiner, N. (2010). Çocuk yazınındaki dilsel ve dil ötesi normlar bağlamında Felaket Henry serisinin Türkçeye çevirileri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 27(2), 55-77.
- Kükürtçü, S. K. (2019). *Çocuk hakları ve demokrasi eğitiminin çocukların demokratik davranışlarına etkisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Lindgren, A. (2021). *Pippi Uzunçorap*. (Çev.: Arda, A.). İstanbul: Pegasus Yayınları.

- Lindgren, A. (2021). *Pippi Uzunçorap denize açılıyor*. (Çev.: Arda, A.). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Lindgren, A. (2021). *Pippi Uzunçorap Büyük Okyanus'ta*. (Çev.: Arda, A.). İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Neydim, N. (2021). Astrid Lindgren'in Pippi Uzunçorap romanına çocuk gerçekliği ve cinsiyet eşitliği açısından bakış. *Sözelti Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Dergisi İnceleme, Araştırma ve Eleştiri*, 1, 1-12.
- Nüzket Özen, N. (2017). Heidi'nin fedakârlığı, Biene Maya'nın cesareti, Pippi Langstrumpf'un özgürlüğü: gelenekselden moderne Alman çocuk ve gençlik edebiyatı figürlerinin toplumsal cinsiyet kurguları. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 14(4), 3366-3378.
- Oğuzkan, A. F. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- San, C. (1994). *Demokratik siyasal kültür ve insan hakları*. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Semiz, E. (2010). Demokratik bilinç kazanımı ve eğitim ilişkisi. http://www.caginpolisi.com.tr/eski_sitemiz/32/35-36-37-38.htm (Erişim Tarihi: 11.05.2014).
- Sever, S. (1998). Demokratik kültür bilinci edinimi sürecinde dil ve edebiyat öğretimi. *Türkiye'de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler*. (123-130 ss.). Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Merkezi, Ankara.
- Sever, S. (2004). Okuma kültürü edinme sürecinde Türkçe öğretiminin sorumluluğu. *Okuma Kültürü ve Okullarda Uygulama Sorunları Toplantısı*. (108-126 ss.). Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara.
- Sever, S. (2008a). Eğitimde ve bilimde Türkçe. *Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 100'üncü Yılında Eğitim Kurultayı*. (1-27 ss.). İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Sever, S. (2008b). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sever, S., Dilidüzgün, S., Neydim, N., Aslan, C. (Ed.: Güneş, Z.). (2007). *İlköğretimde çocuk edebiyatı*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Sütel, D. (2010). Demokrasi kültürü. *Eğitim Dergisi*. 25. <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/59-25/447-demokrasi-kulturu.html> (Erişim Tarihi: 17.02.2014).
- Turhan, H. ve Çer, E. (2017). Türkçe öğretiminde hak ve özgürlüklere yönelik ortamlar: bir eğitim durumu örneği. *International Journal of Language Academy-Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Özel Sayısı*, 5(2), 211-235.
- TÜBA. (2011). *Türkçe bilim terimleri sözlüğü sosyal bilimler*. Ankara: TÜBA Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1998). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulun, E. B. (2021). *Astrid Lindgren ve Cahit Uçuk'un çocuk romanlarında çocuk ve değerler eğitimi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yanıklar, C. ve Yıldırım, Ü. Y. (2004). Demokrasi eğitimi ve uygulamalar. *Çocuk Çocuk*. 44. <http://www.bianet.org/cocuk/cocuk/49907-demokrasi-egitimi-ve-uygulamalar> (Erişim Tarihi: 03.05.2014).
- Yazıcı, H. ve Eroymak, S. S. (2021). Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuk hakları bağlamında incelenmesi (Pippi Uzun Çorap örneği). *EJERCongress 2021 Bildiri Kitabı*. (7-10 Temmuz 2021-Aksaray), 1257-1264.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Wach, E., & Ward, R. (2013). *Learning about qualitative document analysis*. IDS Practice Paper in Brief, ILT Brief 13 August 2013, www.ids.ac.uk. Brighton: IDS. <https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/2989> (Erişim Tarihi: 07.06.2020).

Extended Abstract

Democracy should emerge from a memorized definition and permeate all aspects of life through attitudes, behaviors, and sensibilities. The pervasiveness of democracy is a result of its acceptance as a way of life. In the process of establishing democratic cultural consciousness, it is impossible to deny the significance of children's literature and the quality of the works it produces. The communication that a kid develops with literary works involves the transfer of emotions, ideas, and sensibilities. Given that democratic culture is a process that will be built with sensitivity, it is inevitable that children's literature will reflect this culture. It is well known that children's novels, a subgenre of children's literature, are utilized in the process of promoting democratic culture. It also helps to establish the foundations of a society that has adopted a democratic culture by bringing together child readers with high-quality works that are adorned with fictions appropriate for their age and reading level, feature heroes who choose democratic paths, contain implicit messages, arouse their curiosity, and encourage the production of emotions and thoughts.

The purpose of this study is to analyze Astrid Lindgren's Pippi Longstocking, Pippi Longstocking Goes to Sea, and Pippi Longstocking in the Pacific within the perspective of democratic cultural consciousness. In this study, the analysis category is "democratic cultural awareness," and the subcategories are the dimensions of "respect for personal rights," "respect for other beliefs," "nature consciousness," "right to life of living things," and "compliance with social rules," "culture of tolerance," "idea of freedom," "idea and culture of reconciliation," and "aesthetic consciousness." In this study, one of the qualitative research designs, document analysis, was employed. Data analysis utilized content analysis.

There were 2,475 statements about democratic cultural consciousness in the investigated books. The book Pippi Longstocking (B1) (894, 36.12%) contains the greatest number of democratic culture-related expressions. This is followed by Pippi Longstocking Goes to Sea (B2) and Pippi Longstocking in the Pacific (B3). When examining the amount of contribution to the acquisition of democratic cultural consciousness in the books, the phrases regarding the acquisition of the concept of freedom are significantly more prevalent than the other rights (965, 38.98%). Respect for personal rights in 267 expressions (10.78%); respect of social rules in 253 statements (10.22%); and respect of nature in 195 statements (7.87%). There was no mention of respect for other beliefs in any of the three books.

In the series' books, the first of the ten dimensions related to the acquisition of democratic cultural awareness, which is about respect for personal rights, is to develop respect for the outward appearance and characteristics of people, to avoid prioritizing sexist approaches and a male-dominated mentality, and to provide superiority to people by using force.

In the series' books, nature consciousness, the third of ten dimensions related to the acquisition of democratic cultural awareness, is emphasized by emphasizing the importance of establishing the child-nature relationship, being aware of the natural beauty around, producing solutions against the elements that threaten nature, and protecting the nature.

Regarding the right to life of living things, which is the fourth of the ten dimensions associated with the acquisition of democratic cultural awareness, the books in the series encourage readers to treat adopted animals well and carefully, to be sensitive to animals living in the wild and to respect their right to life, and to make decisions regarding the life of a living thing. It was seen that the sentences constructed in order to prioritize the ideas.

Pippi, who is only nine years old, lives alone, which is the most remarkable circumstance in terms of developing the concept of freedom, which is the seventh of ten dimensions related to the development of democratic cultural consciousness in the novels in the series and has the greatest percentage (38.98%). She makes her own choices, spends the gold she took from the ship when her father is lost on the ship, does not attend school, and dresses and acts differently than other females. She acts and speaks without fear due to her superior strength, which is one of the unique components of the tale. She can easily lift a horse into the air with this ability. This higher power given upon Pippi by the author signifies self-assurance.

In the books in the series, in the framework of the concept of reconciliation and acquiring culture, which is the ninth of the ten dimensions associated to the acquisition of democratic cultural awareness, Pippi frequently comes up with inventive and unique solutions to the difficulties she faces.

There are scenarios in which problem-causing individuals are thrown into the air, carried, or thrown from one location to another. However, these instances from the series, which contain fantastical elements, are not deemed unreasonable in this context. The phenomenon of violence can also be incorporated into children's literature. However, violence should be incorporated into the plot while taking the age and developmental features of children into account.

When the literature research related to this research is carried out and the other studies discussed are taken into consideration, it is striking that lack of the number of studies that will reveal the connection between the process of raising Democratic Culture Awareness and qualified children's literature works. In this study, this field deficiency was considered and addressed. In this study, which evaluates the Pippi Longstocking series in the context of democratic cultural awareness, it has been discovered that the sentences relating to the dimensions that comprise this consciousness are prevalent. These findings demonstrate the necessity of introducing this series to children. Beginning in the pre-school years, children should be introduced to age- and ability-appropriate works of children's literature with democratic themes.